

Reactie Habitat for Humanity Nederland op Consultatie BHOS-beleidsnota

1. Hoe kan het Nederlandse bedrijfsleven meer betrokken worden bij de twin-transitie in (lage en) midden-inkomenslanden?

De twin-transities bieden grote kansen om wereldwijde uitdagingen aan te pakken, in het bijzonder in sectoren waar de vraag naar producten en diensten groot is en waar nog veel winst te behalen valt op het gebied van duurzaamheid.

Infrastructuur, en specifiek huizenbouw, is hier hét voorbeeld van. Volgens de huidige prognoses moet [75% van de infrastructuur](#) die in 2050 nodig zal zijn nog worden gebouwd. Dit bevat onder andere het bouwen van huizen om het wereldwijde huisvestingstekort aan te pakken: op dit moment hebben 1.6 miljard mensen geen toegang tot fatsoenlijke huisvesting, en dit aantal zal naar verwachting groeien tot 3 miljard in 2030. Tegelijkertijd zorgt de sector voor 25% van de wereldwijde CO2 uitstoot ([Engineering for Change, March 2022](#)). Om huisvesting duurzamer en toegankelijker te maken, zullen de twin-transities een belangrijke rol spelen:

1. Digitale oplossingen kunnen ervoor zorgen dat vraag en aanbod beter op elkaar kunnen worden afgestemd en dat meer mensen toegang hebben tot betaalbare huisvesting. Landrechten spelen hierbij een grote rol. In landen waar geen gevestigd systeem is om landrechten te regelen, kunnen initiatieven als [Meridia](#) er via digitale en data-gerichte oplossingen dat deze rechten alsnog geregeld worden.
2. Waar in Europa de focus voor een groot deel ligt op het duurzamer maken van bestaande huisvesting, zal 70% van de nieuw te bouwen huisvesting plaatsvinden in lage- en midden-inkomenslanden. Door, bijvoorbeeld, circulair bouwen en het gebruik van duurzame bouwmaterialen te stimuleren, kunnen we dichter in de buurt komen van de klimaatdoelstellingen, terwijl we een groot sociaal probleem, het wereldwijde huisvestingstekort, aanpakken.

In deze nexus tussen handel en ontwikkelingssamenwerking is het te allen tijden van belang om de behoeften en belangen van de lokale bevolking in de lage- en midden-inkomenslanden als uitgangspunt te nemen en centraal te stellen. Om ervoor te zorgen dat de twin-transities daadwerkelijk bijdragen aan een eerlijkere en duurzame samenleving, is betrekking van het Nederlandse bedrijfsleven bij de twin-transities daarom niet voldoende. Nederlandse oplossingen moeten niet zomaar gekopieerd-en-geplakt worden in lage- en midden-inkomenslanden. Samenwerking is vereist om de lokale context te begrijpen en daadwerkelijk bij te dragen aan duurzame ontwikkeling. Maak hierbij gebruik van de Nederlandse expertise, maar werk samen met het lokale bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld.

In Nederland is er namelijk veel expertise op het gebied van, bijvoorbeeld, landrechten en circulair bouwen, die bijvoorbeeld wordt toegepast in de EU Green Deal. Deze expertise kan worden ingezet om in lage- en midden-inkomenslanden bij te dragen aan de aanpak van duurzame ontwikkelingsdoelen. Door samen te werken met lokale bedrijven in lage- en midden-inkomenslanden, kunnen kennis en best practices worden uitgewisseld en kan deze transformatie een boost krijgen. Maatschappelijke organisaties en lokale partijen spelen hierin een grote rol. Zij zorgen, onder andere, voor de link met de lokale bevolking.

2. Hoe kunnen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen beter samenwerken om de duurzame ontwikkelingsdoelen te halen?

Overheden, bedrijven, kennisinstellingen en burgers hebben allemaal hun eigen krachten en expertise – hierbij moet het maatschappelijk middenveld niet worden vergeten. Om daadwerkelijk systemen te kunnen veranderen, is samenwerking cruciaal. Het moet beginnen vanuit de behoeften van de burger, de lokale bevolking moet centraal staan, alleen dan kan er echt duurzame verandering worden bewerkstelligd. Het maatschappelijk middenveld speelt hierin een belangrijke rol: het vormt de link tussen burgers en de andere genoemde organisaties.

Concreet zien wij in de huizensector het volgende: er is ten eerste beleid nodig dat 1) het recht op huisvesting waarborgt (bijvoorbeeld door middel van de vaststelling van landrechten), maar dat er bijvoorbeeld ook 2) voor zorgt dat banen in de sector duurzaam (langdurig) en veilig zijn en (3) dat de vaardigheden van arbeiders in de informele sector formeel worden vastgelegd, waardoor hun positie wordt versterkt. Vervolgens is er een innovatieve markt nodig, die (met lokale producten) duurzaam én betaalbaar kan produceren. Innovatie is belangrijk voor de duurzaamheidstransitie en zorgt ervoor dat de huizensector kan bijdragen aan, bijvoorbeeld, een circulaire economie. Bovendien is de vraag naar huisvesting, zoals toegelicht onder vraag 1, groot. Maatschappelijke organisaties kunnen ervoor zorgen dat de markt gelinkt wordt aan de gemeenschappen waar dit het hardst nodig is. Hierbij is het cruciaal om te beginnen vanuit de burger, om te begrijpen wat er nodig is.

Concreet kan de overheid hierin onder andere het volgende betekenen:

- Innovatieve samenwerkingen subsidiëren tussen overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en gemeenschappen, waarbij ook het opzetten en uitwerken van deze samenwerkingen voor het ontwikkelen van programma's wordt gesubsidieerd om samenwerking te stimuleren;
- In de digitale transitie en duurzaamheidstransitie speelt de informele sector een grote rol. Zo draagt de informele sector bij aan 70% van de huizenbouw in steden in ontwikkelingslanden. Hierdoor is de bijdrage van de huizensector aan de economie nog groter dan formeel kan worden berekend. Arbeiders in deze sector worden echter niet vaak meegenomen in de plannen om de sector aan te pakken. Betrek juist deze sector en deze groep bij de transitie.
- Bijdragen aan initiatieven die het mogelijk maken dat de stem van de lokale bevolking in de verandering van systemen wordt gehoord. Een aantal voorbeelden:
 - a. actief inzetten op onderzoek naar sociale normen en lokale behoeften en belangen*
 - b. samenwerken met lokale media die de stem van het lokaal maatschappelijk middenveld en het lokale bedrijfsleven kunnen laten horen

*Om de markt en gemeenschappen goed op elkaar in te kunnen laten spelen, heeft Habitat verschillende onderzoeken uitgevoerd naar sociale normen in de constructie voor huizen voor lage-inkomensdoelgroepen ([TCIS Social Norms](#), [TCIS Mason norms](#), [TCIS gender norms low-income homebuilding](#)). Zulke onderzoeken tonen aan wat er nodig is, zowel op het niveau van de markt als van beleid, om de het gehele systeem duurzaam te kunnen transformeren. Zo weten we nu dat metselaars een belangrijke schakel zijn in de acceptatie van duurzame bouwmaterialen en dat zij dus mee moeten worden genomen in marketingstrategieën van instanties die deze materialen produceren, verkopen of willen stimuleren.

3. Hoe kan de bovengenoemde Nederlandse inzet op beleidscoherentie voor ontwikkeling verder versterkt of verbeterd worden?

4. Hoe kan de overheid het duurzame verdienvermogen van Nederlandse bedrijven in het buitenland versterken?

5. Op welke thema's of sectoren ziet u kansen om internationaal te ondernemen?

Het belang van goede en betaalbare huisvesting wordt in Nederland steeds duidelijker. Zo bleek ons huis het belangrijkste wapen in de strijd tegen het Coronavirus. En ook met het huidige woningtekort zien we opnieuw in hoe waardevol een huis is.

Ondanks dat de bouwsector in Nederland veel aandacht lijkt te krijgen, bijvoorbeeld via programma's gericht op duurzaam en circulair bouwen, is huisvesting geen prioriteit in het beleid voor buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking. Maar: wereldwijd leven ruim 1.6 miljard mensen in onfatsoenlijke huisvesting, en als er niets wordt gedaan, zal dit aantal naar verwachting toenemen tot 3 miljard. Juist in de focuslanden van het BHOS-beleid is er een enorm tekort aan degelijke huisvesting. Dit biedt een enorme kans om tegelijkertijd:

1. Een sociaal probleem (het wereldwijde huisvestingstekort) aan te pakken en meerdere SDGs te raken:

Huisvesting is een mensenrecht (Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, artikel 25.1). Bovendien staat het huis centraal in het bereiken van verschillende ontwikkelingsdoelen. Het draagt bij aan armoedebestrijding, biedt gezondheidsvoordelen (bijvoorbeeld in het bestrijden van ziekten), zorgt ervoor dat kinderen en jongeren een plek hebben om veilig op te groeien en te studeren, en biedt een veilige plek in het geval van (natuur-)rampen). Huisvesting draagt verder bij aan sociale cohesie en conflictpreventie en aan het versterken van de nationale rechtsstaat ([Building on Solid Ground](#), p. 13).

Het verbeteren van de basisinfrastructuur, waar huisvesting onder valt, is dus een sleutel in het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelen. Meer informatie over hoe huisvesting aan het behalen van verschillende SDGs is te vinden in [het volgende rapport](#).

2. De bouwsector te verduurzamen en dichterbij klimaatdoelstellingen te komen:

De constructiesector verbruikt meer dan 3 miljard ton aan grondstoffen – meer dan welke andere sector dan ook. Overheden en non-profitorganisaties op het gebied van huisvesting spelen een belangrijke rol in de transitie naar een duurzamere, circulaire bouwsector, bijvoorbeeld door het ondersteunen van start-ups die voorop lopen in het innoveren in duurzamere bouwmaterialen (<https://www.weforum.org/agenda/2022/01/reinvent-affordable-housing-post-covid19-world-habitat-for-humanity/>).

3. Bij te dragen aan de lokale economie

De bijdrage van huisvesting aan de economie en in het behalen van de ontwikkelingsdoelstellingen wordt vaak onderschat. Maar, met een bijdrage van gemiddeld 8-16% aan het GDP, is de impact van de bouwsector op de economie groot. Bovendien leidt huisvesting ook tot verbeteringen in andere factoren, zoals verbeterde productiviteit door besparingen in de gezondheidssector en sociale dienstverlening (zie onderzoeken "Cornerstone of Recovery" en "A ladder up", bijgevoegd in vraag 10).

De constructiesector draagt verder bij aan 7.7% van alle banen wereldwijd. Gezien de verwachte groei van de vraag naar bouw (zie vraag 1) en het tekort aan arbeidskrachten in de sector in veel landen ([ILO 2020](#)), biedt de sector grote mogelijkheden voor het creëren van banen.

4. Ongelijkheden in de samenleving aan te pakken;
Op het gebied van huisvesting zijn er veel ongelijkheden. Denk aan formele versus informele huisvesting, eigendom versus huur, mensen met en zonder landrechten. NGOs kunnen de spil zijn tussen bewoners, het bedrijfsleven en de overheid bij, bijvoorbeeld, het opzetten van sociale woningbouw en woningcorporaties.

In de constructiesector is er bovendien nog weinig gendergelijkheid – minder dan in elke andere van de 14 economische sectoren zoals gemeten door de ILO ([ILO 2020](#)). Zo is gemiddeld slechts 7% van de werknemers in de sector vrouw. Hier valt veel winst te behalen.

6. **Hoe kan de overheid het bedrijfsleven (specifiek het MKB) dat internationaal onderneemt (of dat zou willen) beter ondersteunen om zaken te doen in het buitenland?**
7. **Waar is Nederland op het gebied van ontwikkelingssamenwerking volgens u goed in? Op welke thema's zou Nederland een aanjagende rol kunnen vervullen?**

Het Nederlandse beleid op ontwikkelingssamenwerking is gericht op sectoren waar Nederland goed in is en expertise in heeft, zoals water en voedselzekerheid. Wij zien echter nog meer kansen voor Nederland, waarin Nederland een aanjagende rol kan vervullen:

- Zoals aangegeven, bezit Nederland expertise op het gebied van circulair bouwen en innoveren in duurzame oplossingen voor de gebouwde omgeving. Aangezien 70% van de nieuw te bouwen huizen in het mondiale zuiden plaats zal vinden, kan Nederland een aanjager zijn in het stimuleren van duurzame bouw, waarbij de CO₂-uitstoot van de sector wordt gereduceerd.
- De grootste kloof in het bereiken van net-zero in 2050 is kapitaal en investeringen. Nederland is een aanjager op het gebied van innovatieve investeringsinstrumenten, waardoor het mogelijk is geweest uitdagingen op het gebied van duurzaamheid aan te pakken. Nederland moet blijven innoveren in verschillende typen investeringen en hierin voorop blijven lopen, bijvoorbeeld door investeringsmechanismen te diversifiëren.
- Jongeren, werkgelegenheid en ondernemerschap vormen een steeds belangrijkere rol in het OS-beleid. Nederland heeft van nature een ondernemersgeest, en het is dan ook een positieve ontwikkeling dat deze steeds vaker wordt ingezet om te kunnen innoveren, waardoor duurzaamheid wordt gestimuleerd. Stimuleer hierbij ook het lokale bedrijfsleven: lokale startups en bedrijven vormen een bron van innovatie, die past bij de lokale context en behoeften. Investeer in de lokale bevolking, bijvoorbeeld door middel van opleiding en banen. De constructiesector biedt, zoals uitgelegd in vraag 5, veel werkgelegenheid. Werk samen met organisaties om in deze sectoren te onderzoeken wat er nodig is om banen te creëren, matchen en/of te verbeteren (zie ook vraag 2).

8. **Op welke manier en op welk vlak kan de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking nog meer innoveren?**

In Nederland is hulp vaak gebonden aan Nederlandse actoren, zoals Nederlandse bedrijven. Als we het hebben over nieuwe manieren van werken en nieuwe partnerschappen, zou Nederland een aanjagersrol moeten spelen in het opzetten van een nieuwe manier van samenwerken, waarbinnen lokale actoren een grotere rol spelen. Een nieuw systeem, waarbij het gaat over het delen van

expertise en best practices (bijvoorbeeld uit de EU Green Deal) met lokale actoren, zoals overheden, bedrijven en het maatschappelijk middenveld.

Het delen van expertise en best practices gaat in dit geval niet alleen over het delen van de expertise van Nederland, maar juist over de uitwisseling: in de focuslanden van het OS-beleid wordt veel geïnnoveerd, bijvoorbeeld door gemeenschappen en startups. In deze landen is er ervaring met vele uitdagingen die ook voor Nederland relevant zijn, zo speelt klimaatverandering vaak al een directere rol in het dagelijks leven. Dit leidt tot innovaties, bijvoorbeeld op het gebied van circulariteit, waar Nederland op haar beurt ook van kan leren. Durf te investeren in lokale innovaties en leer van elkaar. Met deze nieuwe manier van werken wordt Nederland daadwerkelijk een partner voor ontwikkelingssamenwerking.

9. Op welke manier/welk vlak kan Nederland als donor nog meer durf te tonen?

Onder vraag 2 is onze visie op systeemverandering toegelicht. Systeemverandering is onmogelijk zonder alle actoren binnen het systeem op elkaar af te stemmen (beleid, de markt en de individuen). Door het ondersteunen (financieren of subsidiëren) van lokale CSOs, die lobbyen voor systeemverandering, wordt de stem van de lokale bevolking meegenomen in het proces. Dit heeft vervolgens een positief effect hebben op het investeringsklimaat.

Draag bij aan campagnes die de stem van het maatschappelijk middenveld laten horen, zoals aangegeven onder vraag 8. Erken dat gemeenschappen en andere actoren zelf het best weten wat de behoeften zijn. Om daadwerkelijk duurzame ontwikkeling te kunnen realiseren, moet de volledige levensduur van oplossingen worden meegenomen. Dit begint bij de bron van de ideeën: als ideeën vanuit de lokale samenleving komen, is de kans dat ze op lange termijn werken aanzienlijk groter. Durf hierin te investeren.

10. Heeft u nog andere punten van aandacht die u vindt dat meegenomen dienen te worden in de nieuwe beleidsnota?

De aanbevelingen uit deze reactie, met huisvesting, de betrokkenheid van de lokale bevolking én samenwerking tussen verschillende partijen als belangrijkste uitgangspunten, heeft Habitat eerder in kaart gebracht. Deze vindt u [in dit overzicht](#). Ook heeft Habitat een aantal aanbevelingen gegeven voor de nieuwe EU-Afrika samenwerking. In [dit document](#) wordt de link met een aantal belangrijke beleidsthema's, ook van de Nederlandse overheid, gelegd (zoals veiligheid en rechtsorde).

Ik wijs u graag op twee onderzoeken die de rol van huisvesting voor zowel de economie als de productiviteit van lage- en midden-inkomenslanden verder toelichten:

- [Cornerstone of Recovery](#): bevat o.a. de rol van huisvesting in het GDP van (ontwikkelings-)landen, de bijdrage aan de productiviteit (o.a. door lagere kosten voor gezondheidszorg en sociale dienstverlening) en de rol van huisvesting in het herstellen van de gevolgen van de Coronapandemie;
- [A ladder up report](#): de kansen en uitdagingen van de constructiesector in het creëren van banen en werkgelegenheid.

Een aantal best practices op het gebied van constructie en infrastructuur, niet alleen van Habitat, maar ook van andere organisaties is [hier \(link\)](#) gebundeld.

Habitat gaat uiteraard graag in gesprek over bovenstaande aanbevelingen en bevindingen.